

TRES FORMES DE CAPTACIÓ, TRES PERCEPCIONS, TRES MIRADES

DOMÈNEC FITA I MOLAT*

Captació: percebre per mitjà dels sentits externs i interns. Exercir la facultat de rebre impressions sensibles en formes o expressions determinades.

- Captació de les sensacions o interrelació realista o idealista, incidència en la personalitat i les seves característiques.
- El subjecte es projecta sobre un objecte i les seves sensacions, i en queda la memòria o l'aprenentatge.
- La influència cultural del medi on estem immersos, tot el que ens envolta tant a nivell personal com social.

Aplicar el sentit de la vista i tot el que en ell incideix.

Mirar: totes aquestes definicions donen a entendre la complexitat de descriure els aspectes plàstics de les diferents formes de captació.

Tres percepcions en el capteniment artístic de les tres personalitats de més gran reconeixement en l'art català d'aquest segle: Picasso, 1881-1973 (92 anys); Miró, 1893-1983 (90 anys); i Dalí, 1904-1989 (85 anys).

El valor de l'art plàstic rau en el fet que en pensar en aquests tres grans artistes ens vénen a la memòria les seves impressions i expressions instantànies, i amb això hauríem d'entendre aquest llenguatge sintètic, aquesta forma de comunicar-nos amb tanta rapidesa que no trobem en els altres arts: comunicació instantània global-conceptual.

L'impacte d'una obra d'art és rebre la síntesi d'un gran contingut, i ho assoliríem si ens veguéssim d'anar-nos-hi entretenint i analitzant-ne els diferents aspectes. Però, d'entrada i amb *un cop d'ull*, en podem rebre molts matisos.

* Acadèmic Numerari de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi. Escrit a la tardor de 1998.

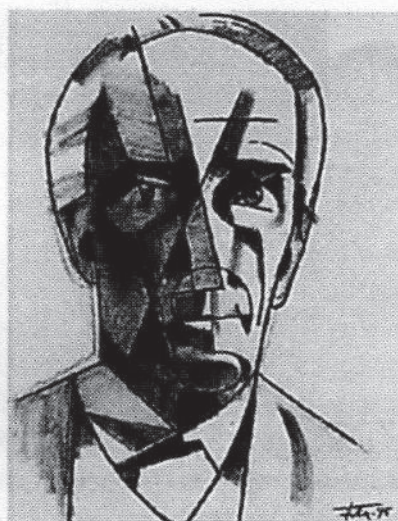
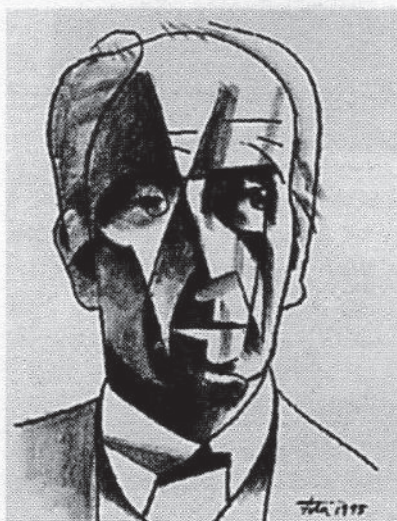
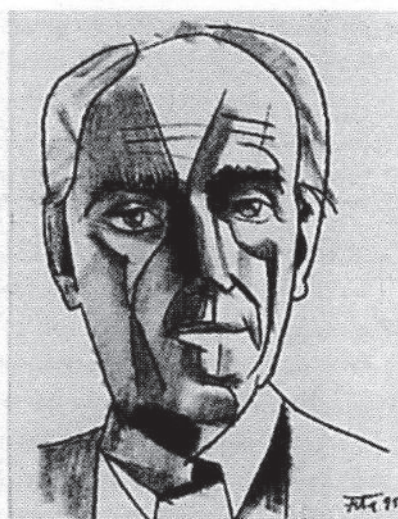
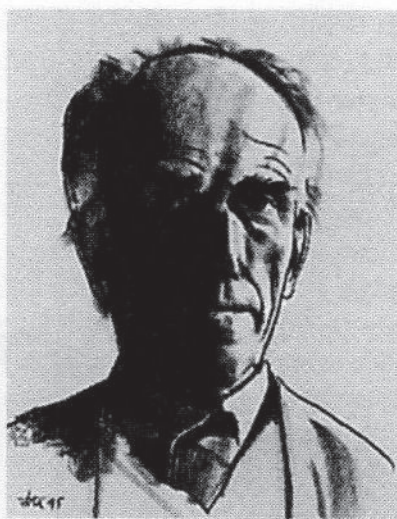
La meva pràctica pedagògica-artística m'ha fet constatar els dos grans grups de percepció visual, tal i com diuen els llibres: un grup majoritari (un 75%) que té una inclinació de *percepció objectiva*, més real, fotogràfica; i un altre grup (un 25%) no objectiu de *captació subjectiva*, més emotiu en les sensacions que li proueixen la realitat i els fets.

Entre aquests dos grups hi ha tots els matisos possibles, però cal entendre cadascun d'aquests tres grans artistes:

De tot tres, Picasso és el de més *valor objectiu*. En la gran majoria d'infants, nois i noies, la crisi de representar la realitat objectiva es produeix dels 12 als 14 anys. Picasso és precoç, i pel fet de tenir un pare professor de dibuix i practica amb gran agilitat el llenguatge acadèmic anticipadament. Si situem Picasso en la història observem que capta, de la realitat, els seus aspectes (situar, encaixar, clar i fosc, línia, color, temàtica, representació) ja de molt jove. Si entrem després en la lectura de les obres dels altres artistes, veurem com capta Casas, els impressionistes, l'art negre de l'Àfrica i tots els artistes més progressistes que els moviments de París van descobrir. Constatem que la seva gran aportació és *trencar* amb aquesta representació de la realitat, treure les traves, deslliurar-se i així altres expressions. *Els aspectes negatius de paremça passen a adquirir riqueses positives.*

Miró és la percepció no objectiva. És un dels artistes que més temps ha passat en aprenentatge. Vaig comptar 17 anys amb mestres i acadèmies. Segurament, si Miró hagués viscut 50 anys abans, no haurien aguantat la seva subjectivitat. Pel fer històric, tenia una gran necessitat de trencar amb la concepció renaixentista de l'art, i en la formació acadèmica Miró va trobar les reserves de lluita necessària per poder donar tot el que tenia dins d'un món més subjectiu. A Miró, ja de ben jove l'atrau l'ombra de l'arbre. En les seves representacions, li mereix més atenció l'esquerdada que la paret, l'escorça que el tronc i les fulles que les branques. També rep la influència d'altres artistes, Arp i altres conceptes dadaïsta-surrealistes, i aquest desig de llibertat el porta a dir que vol *assassinar* la pintura. Miró va aprendre a mirar de manera que la seva mirada traspasa els aspectes objectius per a entrar en d'altres sensacions. Així capta aspectes *del seu avi* forjador, aspectes *de la seva terra*, les sensacions de *rellotger* del seu pare i el món de la seva *mare mallorquina*. Recordem per un moment en la seva escultura el parentiu amb els siurells i les representacions primitives que s'han trobat a les illes, aquest valor d'aparença infantil irònic i picaresc. Qui més va valorar les obres de Miró foren els artistes que lluitaren per adquirir valors subjectius. Miró els posseïa, i el seu món de representació li és vàlid: la poesia, la música i els conceptes surrealistes, més propis de la imaginació que de la realitat objectiva.

Dalí, la complexitat de la seva personalitat, el pes psicològic de substituir un germà seu que morí dos anys abans, la seva timidesa. Rep formació acadèmica amb Joan Núñez, format a l'Acadèmia de San Fernando de Madrid. Valora el detall, vol captar valors plàstics més interns. Trets visuals de virtuosisme: el detall, l'ombrejat. Influències de l'impressionisme, el cubisme i dels artistes del surrealisme. Breton, Freud, el somni. En l'ampurdanès Dalí cal mencionar l'actuació personal, aquest posar en joc la seva persona per a la notícia, per sorprendre en la comunicació. Això és una gran aportació a l'art. En entrar en aquest món de som-

ni la seva obra trenca amb la realitat, al mateix temps que tot allò *putrefacte*, tot el que sigui *descomposició*, es torna vida: rellotge tou, rellotge i figures que es desfan. Morbo especial.

Els tres artistes tenen com a molt significatiu *la mirada*. Qui no recorda la mirada de Picasso, amb aquells ulls grans i intensos? Sabem de les seves aptituds de captació de la realitat i del seu saber llegir les obres dels artistes que li són contemporanis, indicant-los com anar més enllà. Picasso és força, la contundència, la versatilitat del llenguatge, la vitalitat, la visceralitat. No abandona els llenguatges apresos i va i ve sempre, enriquint el seu llenguatge.

Miró és sinònim de *mirar*. Les seves obres semblen plenes d'ulls, aquests punts negres que ens miren. Sabem el valor que té l'Acadèmia Galí en el fet d'aprendre a mirar. Miró vol entrar dins de cada ratlla, trempar-la amb força i imaginació. En canvi, en el físic del seu retrat, els ulls són discrets. En Dalí els ulls. Les fotografies ens mostren l'interès de la seva mirada, els seus ulls li surten de la cara. Manifest anti-art (Ian Gibson).

De Picasso és la creativitat, la força i la preeminència dels valors plàstics. De Miró són els valors subjectius i el nou llenguatge plàstic. De Dalí els valors anecdòtics i de virtuosisme, la imaginació i la temàtica per damunt de la plàstica.

En tots tres la *mirada* i la *destrucció* estan remarcades, i tots tres han tingut una formació acadèmica, tot i que a Miró se li resistia i tenia fortes dificultats. Però això li donà obertura a diferents formes d'expressar-se. Així doncs, mirar la realitat, captar-la cadascun a la seva manera i aprendre a enriquir-se'n serà el gran aliment per a l'expressió. També destruir i transgredir-se és cercar una nova construcció.

La tendència normal és el mínim esforç. És per aquest motiu que els estils s'allarguen durant segles, o molts anys en un individu (o tota la vida, si es pot). Això és degut a que és l'obra ja feta la que preserva les formes i les traces. Podríem dir que són obres nascudes de *dues dimensions*, nascudes de les obres ja fetes, derivacions. Tenim la solució i en fem versions, o també les obres d'altres artistes ens donen pistes per a les nostres pròpies obres.

Les *tres o més dimensions* signifiquen plantejar de nou, néixer altra vegada, i és per això que aquest fet es produeix poc. Es tendeix a tenir la solució conceptual i tècnica. Les tres dimensions demanen fer néixer l'obra, iniciar-la amb la ineptitud fins a adquirir un cos. Però la gran majoria no estan disposats a fer aquest esforç. Cal tenir un concepte de llibertat per adquirir tant com sigui possible. Trencar el propi estil, tècnica i concepte no és usual. Tant Picasso com Miró i Dalí després d'unes etapes i evolucions, es mantenen en un estil i concepte, que aplicat en llibertat dóna molt joc i possibilitats creatives.

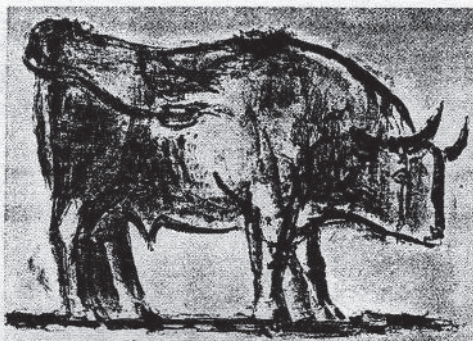
Al meu entendre cal tornar a agafar la realitat com a inici generador (les tres o més dimensions), tant sigui amb un motiu físic com emocional, sensació, etc., i d'aquí anar elaborant fins arribar a les tècniques o conceptes més lliures, prescindint de l'estil per entrar més en les possibilitats individuals de gran ventall creacional. Agafar l'artista amb la seva llibertat i capacitat de creació com a senyal d'estil. L'estil és la persona, i no els conceptes i les formes o colors o traces apreses, com acostuma a passar normalment.

Infància. Ideograma, imaginació, estímuls comunicatiu-afectius i congnotius.

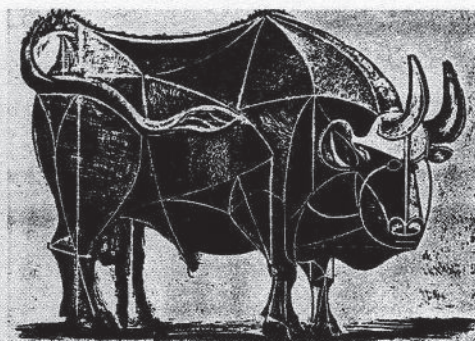
Pubertat. Els còmics, l'estampa i la realitat, mirar d'entendre-la. Dues i tres dimensions.

Juventut. La realitat i l'obra d'altri, que influencia. Tres i dues dimensions.

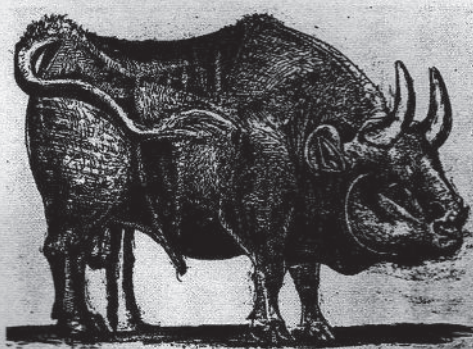
Maduresa. L'estil, les pròpies inclinacions i traces: Medi cultural. Dues dimensions quan no es fan plantejaments a fons per a una obra d'autèntica aportació.

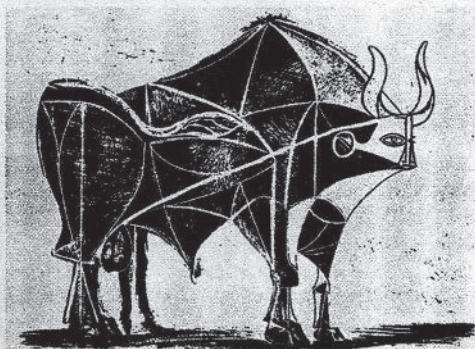
El toro (5. XII. 1945)

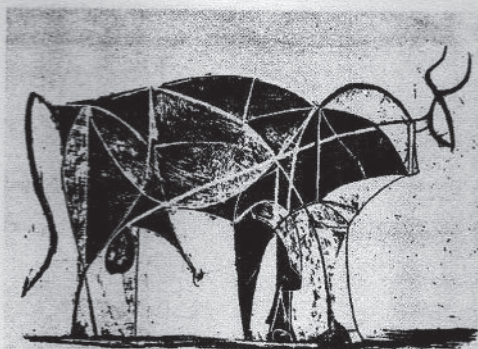
El toro (22. XII. 1945)

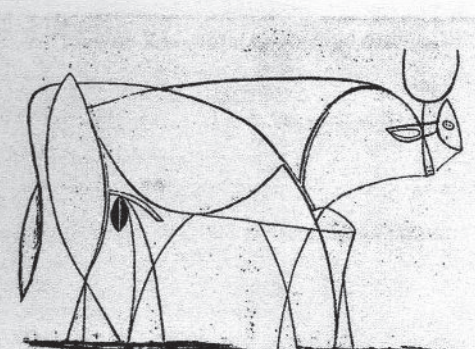
El toro (18. XII. 1945)

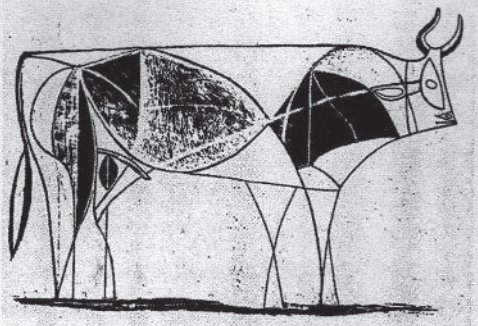
El toro (24. XII. 1945)

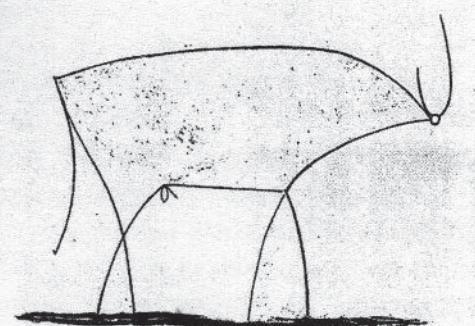
El toro (26. XII. 1945)

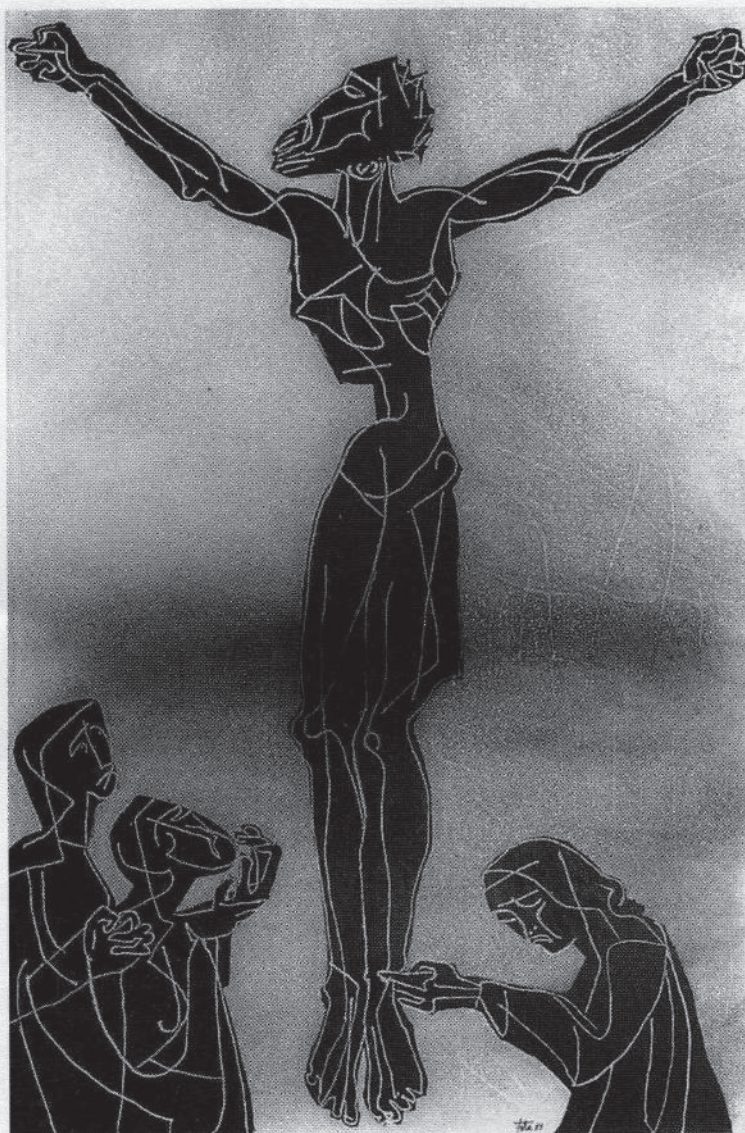
El toro (5. I. 1946)

El toro (2. I. 1946)

El toro (17. I. 1946)

Aquest comentari, fet en l'àmbit de les reunions de la Reial Acadèmia, em serveix per explicar que, veient al meu davant la meua obra d'autoretrats ja donada, constato que estan davant del mirall i puc anar entenent diferents captacions, i aquesta riquesa neix de les tres dimensions. Aquest és el procés, partir de les dues dimensions damunt d'un dibuix, pintura o escultura per a fer-ne versions o derivacions: Ara penso en el dibuix del toro de Picasso i en el fet d'anar-hi veient altres expressions. És diferent de si t'encares amb la realitat objectiva i li treus tot el suc que et pot donar. S'han de saber mirar les diferents captacions que se'n poden obtenir. Són dues opcions, i al meu entendre cal no menysprear-ne cap en favor d'una millor riquesa creativa.